

DE BOODSCHAP VAN DS. TH. VAN DER GROE AAN ERFSTADHOUDER WILLEM IV

Inleiding

De in het Nederlands vertaalde 'Zakelijke en praktische verklaring van de Twaalf Kleine Profeten' (1747) van de geleerde en Godzalige Schotse predikant George Hutcheson heeft ds. Theodorus van der Groe opgedragen aan erfstadhouder Willem IV, een zoon van de Friese stadhouder Johan Willem Friso van Nassau-Dietz en zijn vrouw Maria Louise van Hessen-Kassel (elders in dit nummer meer over hen). In deze opdracht wijst hij de stadhouder er indringend op en met een hartelijke bewogenheid dat de "dadelijke terhandneming en ernstige bevordering" van een reformatie van het land overeenkomstig de beide tafels van Gods wet "het voornaamste deel van de plicht en het ambt van de hoge overheid" en "Gods uitdrukkelijke wil en gebod" is. Bij ds. Van der Groe vinden we dus geen afzwakking van het onverkorte artikel 36 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis zoals we dat tegenwoordig in de gereformeerde gezindte veelvuldig tegenkomen. Van der Groe kiest niet voor de doodlopende weg van afzwakking en aanpassing aan de wereld, maar hij dringt krachtig aan op het afbreken van de zonden en op het met berouw en belijdenis van schuld - mocht het zijn door Gods genade in oprechtheid - tot de God van onze vaders weder te keren. Alleen langs die weg zou er nog verwachting kunnen zijn. Gezien het belang van de zaak hebben we de genoemde opdracht hieronder integraal afgedrukt. Voor het leesgemak hebben we de woorden herspeld en zonodig hertaald (met dank aan de heer J.A. Bunt uit Rhenen) en tussenkopjes toegevoegd. Het lijkt ons overbodig om deze opdracht hartelijk ter lezing en herlezing aan te bevelen. Goede waar behoeft immers geen krans!

Redactie

Opdracht

"Aan Zijn Doorluchtigste Hoogheid Willem Karel Hendrik Friso, door Gods genade Prins van Oranje en Nassau, enz. enz. enz., stadhouder, kapitein en admiraal-generaal van de Verenigde Nederlanden enz. enz. enz.

Doorluchtigste vorst en heer,

Lang en dikwijls heb ik bij mijzelf in beraad gestaan of ik de vrijheid wel durfde te nemen om dit werk aan uw doorluchtigste Hoogheid op te dragen. Alleen dat ik lichtelijk voor anderen zou schijnen alsof ik daarmee

iets bijzonders voor mijzelf mocht beogen, heeft mij daarin niet weinig tot verhindering bijgedragen. Maar de Heere heeft mij eindelijk over deze en over alle andere zwarigheden heengeholpen, sinds dat droevige oogenblik dat Hij Zijn slaande hand zo kennelijk tegen ons opgeheven heeft in het rampspoedige verlies van die voorname sleutel van ons land, het sterke Bergen op Zoom. Van die tijd af heeft mij de Heere klaarder dan ooit tevoren het grote gevaar doen bemerken waarin niet alleen uw doorluchtigste Hoogheid, maar tevens geheel Nederland nu gekomen is. In gevaar van een haastig verderf en ondergang, indien de rechte middelen om de grimmige toorn van de Allerhoogste te verzoenen en af te keren niet ernstig en zonder uitsel met Zijn Goddelijke hulp en bijstand door ons in het werk gesteld worden. Immers, zo niet de gezamenlijke pogingen van eenieder serieus daarheen gericht worden.

SAKELYKE EN PRACKTICALE VERKLARINGE VAN DE TWAALF KLEINE PROPHETEN;

DOOR DEN GELEERDEN EN GODTZALIGEN HEERE
M^r. GEORGE HUTCHESON,

WEL EER BEDIENAAR DES H. EUANGELIUMS
TE EDENBURG IN SCHOTLANDT.

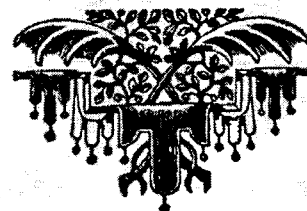
EERSTE DEEL,

Beschlende de PROPHETIEN van
HOZEAS, JOEL, EN AMOS,

Getrouwelyk uit het Engelsch Vertaalt.

Mit een Breede VOORREDEN over de Practicale Studie des Bybels,

DOOR
THEODORUS VAN DER GROE,
DIENAAR J. CHRISTI TE KRALINGEN.

TE LEIDEN,

By ABRAHAM KALLEWIER, 1747.

Het oorspronkelijke titelblad van het eerste deel van ds. Hutchesons verklaring van de twaalf kleine profeten. Dit deel bevat zowel de bewuste 'Opdracht' alsook een 'Voorrede' van de hand van ds. Th. van der Groe.

Tot verkondiging van Gods wil geroepen

Het kwam mij toen ook met nadruk op het hart dat het heilige ambt van een wettige gezant en dienaar van Jezus Christus, de Overste van de koningen der aarde, daar ik onwaardige door Zijn genade in de kerk van Nederland toe geroepen ben, mij niet alleen genoegzame vrijheid geeft om in Zijn heilige Naam ook zelf tot uw doorluchtigste Hoogheid met behoorlijke eerbied te mogen spreken en aan u Gods raad en wil openlijk te verkondigen. Maar het scheen mij zelfs ook toe dat de nalatigheid hierin mij een grote reden moest geven om te vrezen dat ik mijzelf daardoor voor de Heere bijzonder zou schuldig maken aan ontrouw in de zaken van Zijn heilige dienst. Gelijk ook tegenover uw doorluchtigste Hoogheid en tegenover de kerk en het gehele land, waarvan de gezamenlijke welstand en behoudenis ieder oprecht dienaar van Christus voor alle dingen noodzakelijk ter harte moeten gaan en waartoe eenieder van hen in zijn standplaats op Gods uitdrukkelijke bevel en in een betamelijke weg zich nooit genoeg van zijn plicht kan kwijten. In het bijzonder in zulke zware tijden als wij nu helaas hier te lande beleven.

Niet alleen maar toegenegenheid betuigen

Ik kan betuigen, doorluchtigste vorst en heer, dat, indien ik niet anders had dan slechts een deel beleefde woorden alleen strekkende om mijn diep respect en toegenegenheid voor uw doorluchtigste Hoogheid daarmee uit te drukken, ik geenszins zou hebben durven of willen ondernemen uw aandacht en onophoudelijke zorg en arbeid, die in de gewichtigste staatszaken thans zo geheel zijn ingewikkeld, zelfs niet voor één enkel ogenblik te hinderen of te storen. Maar nu is hetgeen ik vanwege mijn ontzaggelijke Heere en Meester Jezus Christus uw doorluchtigste Hoogheid voor te dragen heb van een zodanig gewicht en noodzakelijkheid dat ik mijzelf tot vrijmaking van mijn consciëntie volkomen verplicht oordeel u verlot te verzoeken om bij deze gelegenheid enige dingen op het ootmoedigste te mogen stellen onder het goedgunstig en verstandig oog van uw doorluchtigste Hoogheid, betreffende de welstand van Gods kerk en van het land waarover de Heere der ganse aarde het behaagd heeft uw doorluchtigste Hoogheid in zulke hoge en voortreffelijke bedieningen onlangs - zo wonderlijk en zo goedertieren - aan te stellen.

Niet op God, maar op de stadhouder vertrouwd

Voorzeker heeft geheel Nederland toen de grootste redenen gehad van de ootmoedigste dankbaarheid en van de oprechtste blijdschap aan en voor de Heere vanwege een zo geheel bijzondere en uitmuntende weldaad. Ja, ik geringe, zou zelfs achten dat al het volk van dit land heden ten dage nog wel in de diepste verootmoe-

diging op hun aangezicht mocht neervallen voor die hoge God Die hun dit niet hoog genoeg te waarderen geschenk van de persoon van uw doorluchtigste Hoogheid tot uitoefening van die hoge ambten in de staat zo onverdiend, zo genadig en zo wonderlijk met Zijn eigen hand als uit de hemel geschonken heeft. Maar ik zou bovendien ook achten dat het niet licht met reden van iemand in twijfel getrokken zal kunnen worden dat niet het meeste volk van het land zich tot nog toe zeer onbetamelijk en geheel ondankbaar tegen de Heere hun God gedragen heeft met hun vertrouwen en verwachting van heil en hulp meest en voornamelijk te stellen op uw doorluchtigste Hoogheid. En daarmee u aldus zeer verkeerd tot een vleselijke arm te misbruiken, vergetende de Heere, de allerhoogste God, Die alleen heerschappij heeft, Wiens arm alleen kan helpen en Wiens macht de koningen der aarde vreselijk is.

Willem Karel Hendrik Friso ofwel stadhouder Willem IV (1711-1751). Aan hem heeft ds. Van der Groe Hutchesons verklaring van de twaalf kleine profeten opgedragen.

Het hart van uw doorluchtigste Hoogheid zal daaronder zeker ook niet zonder rechtmatige bekommering geweest zijn dat het volk zich hierin zwaar tegen de Heere mocht bezondigen. Gelijk u dan ook meermalen bij plechtige gelegenheden uw geringheid en onwaardigheid voor de Heere openlijk betuigd en graag beleeden hebt, dat u niet meer dan een sterfelijk mens bent en dat het heil en de verlossing van Nederland maar alleen in de hand is van de Heere der heerscharen. Uw doorluchtigste Hoogheid weet zeer wel wat een jaloers God de Heere is over Zijn eigen eer en hoe Hij

de hoogmoed van de vorsten die hem niet in erkentenis hielden, maar die zichzelf door het volk als goden hebben laten eren, menigmaal zeer zwaar gestraft en thuis bezocht heeft en hoe daarom Zijn rechtvaardige oordelen vroeg en laat over landen en volkeren zeer verschrikkelijk zijn uitgestort. Dit is dan ook de billijke vrees en bekommering geweest van Christus' dienaren en van Zijn vrome kinderen hier in Nederland. Dat de al te onmatige toegenegenheid van de menigte van het volk voor de dierbare persoon van uw doorluchtigste Hoogheid en hun buitensporige blijdschap over deze zolang gewenste en eindelijk geheel noodzakelijk geworden verheffing, wel een rechtvaardige reden voor de Heere mocht zijn om welke Zijn grimmige toorn nog zwaarder dan ooit tegen het land ontstoken zou worden. Het was hun niet onbekend dat de allerhoogste God des hemels alleen de eer toekomt om van Nederlands volk ootmoedig gezocht en aangebeden en voor de enige Auteur van al hun heil en verlossing erkend te worden. En dat naarmate dit minder geschiedde er ook te minder hoop kon zijn dat de Heere de stadhouderlijke regering van uw doorluchtigste Hoogheid tot heil van land en kerk zou zegenen.

Twee spraken Gods

Hoe welgegrond ook zodanige bekommering geweest is, dat heeft de droevige uitkomst der Goddelijke voorzienigheid uw doorluchtigste Hoogheid en ons allen tezamen niet dan al te wel geleerd. Behalve des Heeren andere smartelijke oordelen en bezoeken die onder het stadhouderlijk regiment van uw doorluchtigste Hoogheid ons land nog zwaar zijn blijven drukken, zo heeft Hij in dit jaar nog twee grote dagen van Zijn toorn voor het zondige Nederland doen geboren worden, op welke Zijn grimmigheid helder genoeg door al de opmerkelijke inwoners gezien heeft kunnen worden. Het zijn die droevige dagen geweest van de tweede juli en van de zestiende september [1747] die als twee doorluchtige getuigen of herauten voor het gehele land staan en luid uitroepen dat sinds de blijde verkiezing van uw doorluchtigste Hoogheid het aangezicht van de Heere der heerscharen nog geenszins met ons verzoend is, maar dat Zijn toorn nog heden blijft branden als een vuur, dreigende dit gehele land met al zijn onbekeerbare inwoners op eenmaal te verteren.

Op de ene dag is een voornaam gedeelte van ons machtige leger dat wij in het veld hebben, in de omgeving van Maastricht geslagen en heeft het gehele leger moeten vluchten voor het aangezicht van de vijand. Op de andere dag is die fatale en allerongelukkigste verovering van Bergen op Zoom geschied, die het hart van geheel Nederland in beroerte en beweging gesteld heeft. Beide deze grote kwaden zijn ons van de machtige hand des Heeren toegezonden, niettegenstaande al die onuitdrukkelijke zorgen en aangewende devoiren [werkzaamheden; red.] van uw doorluchtigste Hoogheid en van de hoge overheden van het land.

VERTROUWT NIET OP PRINSEN

“Niemand is een dag noch uur verzekerd van zijn leven. De allerontzaglijkste koningen, de alleraanzienlijkste vorsten, de allerverstandigste staatshoofden, de allerkloekmoedigste helden, die door hun dapperheid de roem van hun volk en de schrik van hun vijanden waren, hebben nochtans voor het geweld des doods moeten bukken, want daar helpt geen geweer in die strijd. Dit is het lot dat alle mensen ondergaan moeten en dat ook onze vorst [Willem IV] zowel als zijn vaderen te zijner tijd zal te beurt vallen. Dit moet ons leren onze vreugde [om zijn verhoging] te matigen, opdat ze niet oversla tot buitensporigheid en eens onverwacht in een nare droefheid verandere. Maar ook aanzetten om niet op het sterfelijk schepsel, maar op de onsterfelijke Schepper, van Wiens vrijmachtige wil zijn leven en dood, geluk en ongeluk alleen afhangt, met ons hart te vertrouwen. Gedenkt hier aan de woorden van David: ‘Vertrouwt niet op prinsen, op des menschen kind, bij hetwelk geen heil is’ (Ps. 146:3). Wie is er dan onder ulieden die een rechte liefde voor de prins in zijn boezem kweekt? Wie is er die zijn welstand naar ziel en lichaam zoekt? Wie is er die zich in het groeien en bloeien van zijn doorluchtige huys wil verblijden? Wie is er die met zijn hart een gelukkige uitslag van al zijn pogingen wenst en graag ziet dat hij zijn gewichtige posten met alle lof bekleedt? Die bedrijve niet slechts uiterlijke vreugdetekenen en roepte alleen luidkeels met zijn mond: ‘Lang leve de Prins van Oranje!’ Maar hij sterke de arm van Zijne Hoogheid met hartelijke gebeden en vergezelle hem met aanhoudende zuchtingen voor de troon der genade, smekende dat God, door Wien de koningen regeren en de vorsten gerechtigheid stellen, de prinsen en alle richters der aarde heersen (Spr. 8:15-16), de Geest der wijsheid, de Geest der kennis, de Geest des raads, der sterkte en der vreeze des HEEREN op onze vorst doe rusten. En dat Hij hem door deze heilige zalfolie wil bekwaam maken tot dat grote werk dat hem op zijn schouders zal gelegd worden. Opdat hij het in de mogendheden des Heeren HEEREN zo gelukkig mag uitvoeren als alle zijn vrienden en liefhebbers het van de hemel gebeden hebben en nog heden bidden. Maar dat inzonderheid zijn hoogste bedoeling zij om niet alleen de breuken des lands, maar ook die van Gods kerk te helpen herstellen en die beide - immers zoveel hem mogelijk is - behoudenis aan te doen. Ja, dat hij in het handhaven van de zaak van Sion de Godvruchtige koningen van Juda, David, Josafat, Hizkia en meer andere vorsten gelijk moge zijn die met onuitwisselijke inkt dit getuigenis van de Geest ontvangen hebben dat zij aan het Huis des Heeren wel gedaan en voortis wat goed was in de ogen des Heeren, verricht hadden. Dan zullen wij voortvaren om ons in de Heere met de blijden te verblijden en met Zijne Hoogheid de God des hemels over zijn verhoging te bedanken”.

-Ds. W. Themmen, *Kerk- en Burgerstaat...*, Arnhem 1748, p. 544-545 (herspeld)-

Een schilderij van de Slag bij Maastricht (2 juli 1747). Het Oostenrijkse leger, gesteund door onder andere het Nederlandse leger, verloor de strijd tegen het Franse leger, dat gesteund werd door Spanje, Beieren en Pruisen.

Bij Gods Woord te rade gaan

Indien het mij nu geoorloofd mag zijn, doorluchtigste vorst en heer, bij deze slaande hand van de allerhoogste God alhier nog een weinig stil te staan, zo kan ik niet nalaten te zeggen dat gelijk ik weet hoe zeer het vorstelijke gemoed van uw doorluchtigste Hoogheid daarvan tegenwoordig nog aangedaan is, ik alzo ook wel verzekerd ben in de Heere dat uw doorluchtigste Hoogheid in deze donkere wegen die God nu houdt met het land, nergens het rechte licht voor zichzelf zal kunnen vinden dan alleen in het heilig Woord en in het zekere Getuigenis des Heeren, dat slechten wijsheid geeft. De ernstige aandacht van uw doorluchtigste Hoogheid wende zich maar eens daarheen tot die heilige gebeurtenis ten tijde van de vrome en strijdbare held Jozua (Jozua 7), die genoegzaam dezelfde hoge ambten en waardigheden over Gods oude volk Israël bekleed heeft als thans uw doorluchtigste Hoogheid door een bijzondere Goddelijke roeping met zoveel lof bekleed over het volk van Nederland.

Jozua deed eerst de ban weg

De Heere had de vorst Jozua niet slechts tot een overste gesteld over dat grote en talrijke volk van Israël om dat te regeren, maar Hij had hem inzonderheid ook geroepen tot dat zware werk om hen te leiden in het beloofde land Kanaän en om zoveel machtige vijanden, volken en koninkrijken als hier in de weg stonden, met de hulpe Gods geheel ten onder te brengen.

Nauwelijks was hij in dit zijn hoge ambt getreden of hem ontmoette al aanstonds daarin een bijzondere tegenspoed. De strijdbare manschappen die hij uitgezonden had om de stad Ai te veroveren, werden door de inwoners aldaar tegengestaan en op de vlucht geslagen en enigen van hen werden gedood. Dit bracht niet alleen over het gehele volk, maar ook over Jozua zelf een zondig grote vrees en verslagenheid dat hij zijn klederen verscheurde en op zijn aangezicht ter aarde viel voor de ark des Heeren tot aan de avond. Hij en de oudsten van Israël. En zij wierpen stof op hun hoofd en aldaar riep Jozua in de diepste droefheid en verlegenheid de hoge God des hemels aan. Hij liet niet af Zijn heilig aangezicht zeer vurig met tranen te smeken, want hij zag dat de toorn des Heeren ontstoken was tegen het volk en dat - als dit schrikkelijk vuur niet tijdig geblust en deze grimmigheid Gods niet haastig verzoend werd - er niet anders dan nog grotere tegenspoed en zwaardere ellenden voor de deur gereed stonden. En mitsdien dat het grote werk van Israëls invoering in het land Kanaän en de tenonderbrenging van zoveel machtige vijanden die in de weg stonden, nimmermeer wel zouden kunnen gelukken, overmits dat alles niet dan door des Heeren machtige arm kon geschieden. In deze diepe vernedering en verslagenheid ontmoette de Heere Zijn knecht Jozua en gaf hem op zijn ootmoedige smeking onderricht van de oorzaak van Zijn ontstoken toorn. Hoe Israël gezondigd had met Zijn verbond te overtreden en van het verbannene te nemen. En hoe er aldus een ban was onder het volk die geheel in de weg van hun zegen en voorspoed stond. Die daarom door Jozua, eer hij iets anders verrichtte, eerst weggenomen en uit het midden

van het volk verdelgd moest worden, alvorens God met Zijn genadige tegenwoordigheid en hulp tot hen zou wederkeren. *Daarom*, zei de Heere, *zullen de kinderen Israëls niet kunnen bestaan voor het aangezicht hunner vijanden; zij zullen den nek voor het aangezicht hunner vijanden keren, want zij zijn in den ban. Ik zal voortaan niet meer met ulieden zijn, tenzij dat gij den ban uit het midden van ulieden verdelgt* (Joz. 7:12). Terstond begaf zich de vorst Jozua dan ook tot dit werk. En aler hij iets deed tot voortzetting van de aangevangen krijgs-ondernemingen, stelde hij eerst orde en arbeidde tot het verdelgen van de ban uit het midden van Israël. En nadat dit gelukkig door hem uitgevoerd was, zo hield ook aanstonds Gods grimmige toorn op en de Heere keerde met Zijn machtige hulp en zegen weer tot het volk. Van toen af was Jozua zeer voorspoedig in al zijn ondernemingen, daar God steeds met hem en met het volk was. Gelijk Hij hun beloofd had, zo lang zij Hem zouden gehoorzaam zijn en vrezen en zich wachten zouden dat zij Hem niet vertoornden.

Achan nam van het verbannene en verborg het in zijn tent. Voordat Jozua de strijd voortzette, deed hij eerst deze ban uit het midden van Israël weg. Dat moest de stadhouder in de Nederlanden ook doen!

Zeven zeer zware bannen

Doorluchtigste vorst en heer, het tegenwoordig geval van zowel uw doorluchtigste Hoogheid als van Nederland zal, zo ik acht, van dat van Jozua en van de kinderen Israëls niet grotelijks verschillen dan alleen dat Nederlands geval ongelijk droeviger en zwaarder is en dat het tot hiertoe door de genade Gods nog geenszins terechtgebracht of verholpen is. Dat er al ten eerste in de aanvang van uw stadhouderlijke regering zulke zwaar drukkende en beroerende onheilen van deze landen door de machtige hand des Heeren worden toegesonden, als droevige gevolgen van die ellendige en bedorven gesteldheid waarin wij allang tevoren gekomen zijn, dit zal uw doorluchtigste Hoogheid geenszins vreemd kunnen voorkomen, indien u behoorlijk overweegt hoe u door de Heere in de regering gesteld bent over een land dat om deszelfs zeer zware goddeloosheid en langdurige onbekeerlijkheid alreeds van overlang

onder Zijn rechtvaardige toorn gelegen heeft en in het midden van hetwelk nog heden een gruwelijke en verouderde ban rust. Een ban die nog dagelijks merkbaar blijft toenemen door de verschrikkelijke onverbeterlijkheid van de menigvuldige zonden van het land en de tergingen die alreeds tot een zeer geweldige hoogte zijn gerezen.

Ik wilde mijzelf en alle inwoners van het land zeer gelukkig achten indien ik niet verplicht was vanwege de Heere Jezus Christus alleroetmoedigst aan uw doorluchtigste Hoogheid te vertonen hoe er op deze huidige dag midden in Nederland zelfs vele zeer zware bannen van goddeloosheid op het volk liggen. En dat die alleen de ware bronaders zijn van al die smartelijke onheilen en rampen die van de almogende hand van een vertoornd God ons nu worden thuis gezonden, niettegenstaande al de vaderlijke zorgen en de hoogwijze en getrouwe besturingen van uw doorluchtigste Hoogheid en van de verdere regeerders van het land, die met zoveel moeite en gedurige beraadslagingen dagelijks tot behoudenis van het waarde vaderland bij hen in het werk gesteld worden. Er is een *politieke ban* vanwege al die zware zonden, verkeerdheden, gebreken en verzuimen die metterdaad en sinds lange tijd plaatshebben in de regering en regeerders van het land. Er is een *kerkelijke ban*, die bestaat in een groot en machtig aantal van ingekropen verdorvenheden, afvalligheden, misbruiken, nalatigheden en vele andere kwade dingen tegen het gebod Gods en de instellingen van het heilig Evangelie, waarin de kerk van Christus en de kerkelijke ambtenaren, bedieningen en regeringen hier te lande door de lange tijd [dat het zo is], zeer diep en droevig ingezonken zijn. Er is een *huiselijke ban*, die gaat over meest al de huisgezinnen, van grote en kleine, hier in Nederland en die is gelegen in een geweldige vloed van allerlei grove ongerechtigheden, ijdelheden, plichtsverzuimen en in een geheel onchristelijk werelds wezen, een verschrikkelijke zondevloed, die allerwegen de families of huisgezinnen op de jammerlijkste wijze in deze dagen gelijk als overstroomd heeft, tot grote verachting en ontering van het Christendom dat onder ons beleden wordt. Ook ligt er in het midden van ons een *personele ban*, die gaat over alle inwoners van het land, van allerhande orde, staat en dienst. Zij staan allen sinds lange tijd, meer of minder, uitermate schuldig voor de hoge God aan zeer vele snode zonden en afwijkingen, welke slechts op te noemen een zodanige lijst of register zou opleveren als zonder grote vermoeyenis van de geest nauwelijks van iemand zou kunnen gelezen worden. Er is voorwaar geen zonde die ooit door God scherp verboden en van een goddeloos volk gepleegd werd die helaas niet al te overvloedig in Nederland in zwang gaat. Zelfs onder de beste inwoners heerst nochtans overal een zodanig diep verval in ijver en Godzaligheid en een zodanige lauwheid, geesteloosheid en wereldsgezindheid als ons - met vele redenen - grotelijks moet doen vrezen dat bij verdere voortgang Nederlands ongerechtigheid haast tot een rijpheid en tot een volle en overlopende maat zal gekomen zijn.

Ds. Theodorus van der Groe (1705-1784): vele zeer zware bannen van goddeloosheid liggen op ons volk.

Behalve deze, doorluchtigste vorst en heer, is er in het midden van ons ook een *legerban* vanwege die verschrikkelijke verdorvenheid, ongerechtigheid en menigerlei openbare goddeloosheid die zo zeer de overhand genomen hebben onder het krijgsvolk van de staat, in het leger en in de garnizoenen. Een *zeeban*, die zich allerwegen uitspreidt over de oorlogsschepen van het land, de Oost-Indische en andere koopvaardijsschepen. [omdat] die doorgaans met de snoodste zonden en gruwelen als tot stinkens toe beladen zijn. Een *buitenlandse ban*, die ligt op de landen en bezittingen van de staat in Oost- en West-Indië, waar het Evangelie thans in het hoogste verval en verachting is gekomen en duidelijk de vloed van de goddeloosheid het ook alles, overal, zeer jammerlijk overstroomd heeft.

Uw doorluchtigste Hoogheid zal zeer gemakkelijk kunnen bemerken wat een geheel wijde en brede materie het zou opleveren, indien deze zeventvoudige ban die op Nederland rust, eens wat meer omstandig in de voornaamste bijzonderheden zou opgetekend worden. En nochtans schijnt de Heere in deze tijd van Zijn rechtvaardige oordelen en bezoeken de leraren van het land en de kerkelijke opzieners meer dan ooit zeer ernstig daartoe nu op te roepen en hun deze last op te leggen: *Roep uit de keel, houd niet in, verhef uw stem als een bazuin, en verkondig Mijn volk hun overtreding, en het huis van Jakob hun zonden* (Jes. 58:1).

Eerst tot het werk van reformatie geroepen

Maar indien er dan nu zo'n gruwelijke ban van allerhande ongerechtigheid en wijd uitgestrekte godde-

loosheid op het land rust en die niet slechts daar blijft liggen, maar die zelfs nog dagelijks meer aanwast en toeneemt en dat onder al de scherpe bestraffingen, gevoelige tuchtigingen en bloedige oordelen van de allerhoogste God alsook tegen al de middelen van genade die de Heere nog zo overvloedig laat aanwenden tot bekering van het volk, hoe zou het dan toch kunnen zijn, doorluchtigste vorst en heer, dat het deze landen in zodanige staat ooit zou kunnen wel gaan? En dat een God, zo heilig, hoog en rechtvaardig als de Heere, ooit uw stadhoudelijke regering tot heil van Nederland zou kunnen of willen zegenen? Voorwaar, er is niet de minste grond om zo iets te hopen in het heilig Woord van God, zo lang er niet door velen en bijzonder door de voornaamsten in hun standplaatsen met alle ernst in de mogendheid des Heeren erop toegelegd en gearbeid wordt om deze gruwelijke ban der goddeloosheid uit het midden van ons uit te roeien en te verdelgen. En het zij met goedgunstige vergunning van uw doorluchtigste Hoogheid dat een gering dienaar van de grote Heere Jezus Christus niet kan nalaten u hier op de ootmoedigste en verschuldigste wijze onder ogen te brengen dat de God van de hemel Zelf tot dit grote en allergewichtigste werk uw doorluchtigste Hoogheid wel voornamelijk verkoren en zo bijzonder in Zijn heilige dienst geroepen heeft naast de andere hoge regenten van het land. De Heere roept in tijden van *zwaar verval* en als een land verzinkt onder Zijn rechtvaardige oordelen de vorsten en overheden altijd en voor alles eerst tot een werk van reformatie. Om dat in Zijn Goddelijke vrees aan te vangen en ten uitvoer te brengen, onder een ootmoedig vertrouwen op Zijn almogende bijstand en zegen en met een heilige ijver voor de eer van Zijn geduchte Naam en voor des volks tijdelijke en eeuwige behoudenis. Ja, de Heere wil daartoe wel eens een doorluchtig man of vorst *verkiezen* en die stellen over een land, die Hij dan ook Zelf op een bijzondere wijze met Zijn Heilige Geest *begiftigt* en tot een zo grote post en werk boven anderen *bekwaam* maakt, waarvan uw doorluchtigste Hoogheid de voortreffelijkste voorbeelden voor zich heeft in de heilige geschiedenissen.

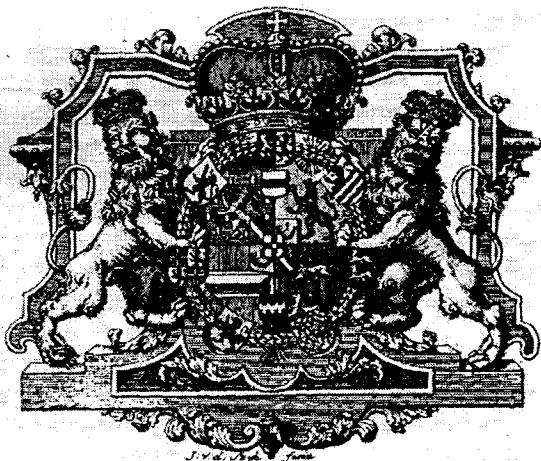
Door Gods volk om gebeden

Dit was daarom ook al aanstonds de ernstige en ootmoedige smeking van Nederlands oprechte Christen volk tot de allerhoogste God, door *Wie de heerser heersen, en de prins, al de richters der aarde* (Spi 8:16), dat uw doorluchtigste Hoogheid mocht zijn de man van Zijn rechterhand, door Hem bijzonder verkozen en rijkelijk begiftigd met Zijn Geest tot het grot werk van Nederlands reformatie en om de gruwelijk ban der goddeloosheid daaruit te verdelgen. Dat d'werk uw doorluchtigste Hoogheid toch boven alle dirgen bijzonder op uw hart mocht wegen en dat uw voornaamste pogingen met de Goddelijke zegen en bijstand altijd ernstig daarop gericht mochten zijn.

En nog tegenwoordig houdt deze hun smeking tot de Heere niet op, want zij mogen met veel klaarheid bemerken - uit het licht van Gods heilig Woord en uit de dagelijkse wegen van Zijn aanbiddelijke voorzienigheid - hoe het gehele land thans ligt gezonken beide in een jammerlijke zondvloed van zonden en van oordelen en dat het uw doorluchtigste Hoogheid nooit wel zal kunnen gelukken het land te verlossen van de oordelen, wanneer u ook niet ernstig voor de Heere met uw hoge macht en autoriteit daarheen steeds blijft arbeiden om datzelfde land te verlossen van de zonden, die de enige springaders zijn waaruit de oordelen voortkomen.

Niet op eigen krachten zien, de Heere zal met u zijn!

Het is wel zeker, doorluchtigste vorst en heer, dat het reformeren van een land zo diep bedorven als Nederland tegenwoordig is, wel een uitnemend zwaar en uitermate

A A N Z Y N E
DOORLUCHTIGSTE HOOGHEIT,
**WILLEM CAREL
HENDRIK FRISO,**
DOOR GODTS GENADE
PRINCE VAN ORANJE
EN NASSAU, ENZ. ENZ. ENZ.
STADTHOUDER, CAPITEIN,
en ADMIRAEEL GENERAEL
DER VEREENIGDE
NEDERLANDEN,
ENZ. ENZ. ENZ.

In zijn 'Opdracht' wees ds. Van der Groe stadhouder Willem IV erop dat Gods volk de Heere gesmeekt had of hij de van de Heere verkoren man mocht zijn om het grote werk van Nederlands reformatie uit te voeren.

GODS HULP VAN NODE

"Onze prins [stadhouder Willem IV; red.] toonde ook in meer dan een omstandigheid te begrijpen dat God het beste steunsel was. Eigen schouders erkende hij te zwak om zo'n zware last [namelijk van het stadhouderschap; red.] te torsen. De uitdrukkingen 'in de mogendheden des Heeren', 'onder Gods zegen', 'in vertrouwen op God' en dergelijke waren als in zijn mond bestorven en bij verscheidene gelegenheden door hem gebruikt. Van [hem] lees ik ook in een zeker geschrift dat toen aan Zijn Hoogheid de eerste tijding van het stadhouderschap gebracht werd, hij naar zijn binnenkamer ging en daar de God zijner vaderen om hulp bad. Gelijk onze vorst zich meermalen, inzonderheid als de tijd van het Heilig Avondmaal op handen was, in het eenzame tot het lezen en bidden afzonderde en op zo'n tijd, zoals mij van betrouwbare zijde bericht is, niet buiten noodzakelijkheid aan iemand audiëntie gaf".

-Ds. Joh. Trelont, *Nederlands Hiskia beweent...*, Maastricht 1752, p. 44-45 (herspeld)-

moelijk werk zal zijn en ver boven alles wat daarvan gekend of uitgedrukt mocht worden. Maar nooit heeft de Heere gedacht om uw doorluchtigste Hoogheid daartoe te roepen om het te beginnen of voort te zetten of uit te voeren in uw eigen zwakke en menselijke kracht. O nee, dezelfde God Die een David, een Salomo, een Asa, een Josafat, een Hizkia, een Josia en anderen daartoe tevoren geroepen en rijkelijk met de sterkte van Zijn Geest begiftigd en met Zijn eigen Goddelijke hand en zegen alleszins ondersteund en geholpen heeft, Diezelfde machtige en heerlijke God leeft heden ook nog voor uw doorluchtigste Hoogheid. Die zal uwe Hoogheid op uw ootmoedige en aanhoudende gebeden ook uit Zijn paleis verhoren. Hij zal u Zijn Goddelijke sterkte, genade, Geest en zegen ook niet onthouden, wanneer het hart van uw doorluchtigste Hoogheid om die maar dagelijks ijverig roept tot de Heere en indien u maar altijd een oprechte lust tot de eer van Zijn heilige Naam heeft. Zeker, al de fonteynen der evangelische beloften van Gods dierbare zegen en genade zijn hier wijd voor uw doorluchtigste Hoogheid geopend. En zo veel te wijder als uw hoge voortreffelijke ambten in de staat die van alle anderen zeer ver in zwaarte en hoogheid overtreffen. Daar is niet aan te twijfelen, indien oudtijds de Godzalige vorsten van het volk Gods in tijden van grote ellende en verval maar alleen of meest gezien hadden op hun eigen krachten, gaven en bekwamen en op de wanhopige staat van alle dingen in staatsbestuur en kerk of zij zouden voorzeker nooit eens een aanvang gemaakt hebben van zulke grote zaken, als zij nochtans dadelijk door Gods zegen en bijstand tot eer van Zijn heilige Naam en tot reformatie en behoudenis van hun volk, met een onsterfelijke roem voor henzelf, in den Heere gelukkig ten uitvoer gebracht hebben.

Dit zij uw doorluchtigste Hoogheid dan ook tot uw voornaamste opwekking en bemoediging dat gelijk een werk van serieuze reformatie in Nederland naar de beide tafels van de wet en naar de duidelijk beschreven ordonnanties van het heilig Evangelie Gods uitdrukkelijke wil en gebod is, en gelijk de dadelijke terhandneming en ernstige bevordering daarvan het voornaamste deel van de plicht en het ambt van de hoge overheid is - met behulp van de kerkelijke leraren en opzieners in hun standplaatsen -, alzo ook de genade, de kracht en de zegen daartoe voor uw doorluchtigste Hoogheid in de Heere Jezus Christus, Die de Heere en Erfgenaam van alles is, genoeg, ja, zeer overvloedig gereed ligt. En dat Hij Zijn Goddelijke hand van de hemel uitgestrekt heeft om uw doorluchtigste Hoogheid in alles te helpen, te versterken, te verlichten, te beschermen, te heiligen en te zegenen. En om Zijn raad en welbehagen door u voorspoedig uit te voeren, ter ere van Zijn heilige Naam en tot bewaring en opbouw van Zijn duurgekochte Kerk hier in Nederland.

Met het oog op de gewenste en noodzakelijke reformatie zouden door de overheden onder de genadige zegen van de Allerhoogste al vele kwade dingen verholpen en vele goede dingen ingevoerd kunnen worden.

Naar vermogen er ijverig aan werken

Ook moet het hart van uw doorluchtigste Hoogheid hier niet bezwijken door de geringe hoop op een goed begin, gewenste voortgang en gelukkige uitkomst van dit hoog noodzakelijke werk. Want dit zal toch altijd de zaak zijn en blijven van God almachtig, Die weet hoe ver Hij in zijn eeuwige raad besloten heeft dit werk door uw doorluchtigste Hoogheid en door de andere hoge regenten hier te lande te zullen en te willen bevorderen. Hij, de Heere, kan wanneer de dienstige en noodzakelijke middelen in vertrouwen op Zijn mogendheid en naar de rechte wegen en voorschriften van Zijn Goddelijk Woord door de mensen slechts met alle ernst in het werk gesteld worden, op Zijn tijd zulke wonderlijke voorspoed en zodanige onverwachte en heerlijke uitkomsten daartoe geven als niemand ooit had durven hopen. Ja, wanneer zulk een noodzakelijk werk van

eens lands of volks reformatie door alle aangewende middelen en devoiren [werkzaamheden; red.] al niet zo volkomen kan uitgevoerd worden als het wel behoorde en gelijk het van Godzalige overheden en onderdanen wel hartelijk gewent en begeerd wordt, zo kan er nochtans met de genadige zegen van de Allerhoogste echter veel aan gedaan worden. Veel kwade dingen kunnen verholpen en veel goede dingen kunnen ingevoerd worden. Om welke de Heere dan ook nog veel genade en veel geestelijke en lichamelijke voorspoed aan zo een volk wil schenken en veel ellenden en oordelen van hetzelfde wil wegnemen.

God zal u rijkelijk zegenen

Doch wat er evenwel van de uitkomst ook geworden mocht, uw doorluchtigste Hoogheid zal echter altijd door de genade van onze Heere Jezus Christus ten volle verzekerd kunnen zijn dat uw ernstige lust en toeleg en al uw aangewende pogingen en krachtige devoiren [werkzaamheden, plichtsbetrachtingen; red.] tot bevordering van zo'n heilig werk, de Heere grotelijks aangenaam en welgevallig zijn. En dat deze niet slechts het rechte middel zullen zijn om de stadhouderlijke regering van uw doorluchtigste Hoogheid voorspoedig en gelukkig te maken, maar dat de Heere daarover ook Zijn dierbaarste zegeningen in tijd en eeuwigheid uit Zijn ondoorgroendelijke genade over uw doorluchtigste Hoogheid zeer rijkelijk zal uitstorten en u een plaats zal geven in Zijn kerk onder de voortreffelijkste vorsten die zonderling door Hem geëerd en bemind zijn geweest en van wie de dierbare namen zoveel tijd daarna altijd bij Gods volk in diepe eerbied en zegening zijn gebleven. Die machtige en alleen heerlijke God, Die duizendmaal dubbel waardig is dat uw doorluchtigste Hoogheid Zijn heilige dienst volbrengt met een gans volkomen hart en met een gewillige ziel, zal uw vorstelijk hoofd dan ook met grote luister en heerlijkheid bekronen en uw hart steeds vervullen met allerlei geestelijke troost en de blijdschap van een goede consciëntie, door het geloof van de Heilige Geest, welke een veel kostelijker en uitnemender goed zijn dan al de eer, rijkdom en blijdschap van deze vergankelijke wereld, als die gewoonlijk na een zeer korte vleselijke genieting een zeer langdurig en onzalig einde hebben. Hij, de Heere, zal uw doorluchtigste Hoogheid dan steeds bedekken met de schaduw van Zijn hand en u niet minder grotelijks geducht en gevreesd maken voor al uw haters, als teder bemind en geëerd bij al de vromen in het land, van wie de ootmoedige smekingen voor uw dierbare persoon, hoge ambtsverrichtingen en vorstelijk huis dan ook niet zullen ophouden voor des Heeren troon. En wie toch is bekwaam om te kunnen beschrijven welk een kroon van heerlijkheid de grote Heere Jezus na dit tijdelijk leven dan eens met Zijn eigen hand van genade zal zetten op uw hoog vorstelijk hoofd en met wat een vrede der ziel uw doorluchtigste Hoogheid zijn onsterfelijke ziel dan eens in de ure van de dood zal kunnen overgeven in de liefderijke handen

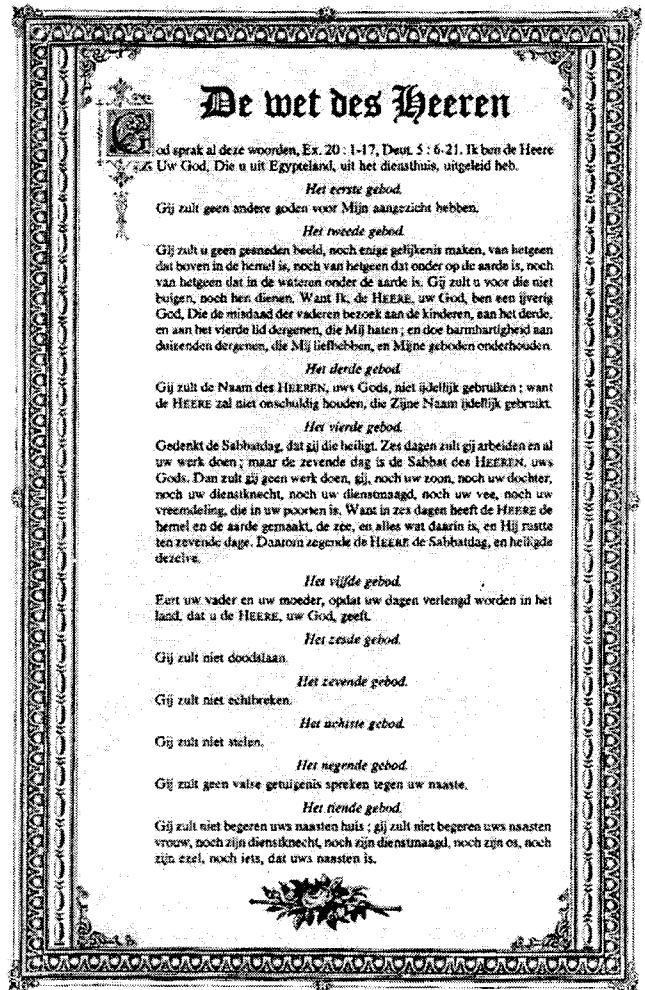

en armen van Zijn getrouwe Verlosser en welgetroost dit uw sterfelijk leven afleggen om voor eeuwig uw inwoning te nemen bij de volzalige Drie-enige God en bij al die heerlijke koningen, vorsten, prinsen en scharen der vele duizenden heiligen die hier op de wereld hun grootste vreugde hebben genoten in het bevorderen van de dienst van Christus met al hun krachten en die nu voor eeuwig met Hem gezeten zijn in Zijn troon?

Gods Woord en Wet zijn hét richtsnoer

Ik behoef uw doorluchtigste Hoogheid verder niets te zeggen van het enige voorschrift naar hetwelk een werk van reformatie in een land of kerk door Godzalige regenten en overheden dient ingericht te worden. U hebt de wet des Heeren voor u en wij mogen geenszins twijfelen of u vindt uw beste en wezenlijke vermaak in die dagelijks - zoveel de beroerde tijdsomstandigheden dat maar enigszins willen toelaten - naarstig te onderzoeken en aandachtig voor de Heere met uw hart te overdenken. Naar deze heilige wet van de allerhoogste God hebben Israëls vrome vorsten en opperhoofden dit grote werk van Christus' dienst in hun dagen gezocht met al hun macht ten uitvoer te brengen. Zij hebben daarin onvermoeid gearbeid tot aan het einde van hun leven toe en dat zover getracht te brengen met Gods genade en zegen als hun in ieder geval doenlijk was. En het is hetzelfde voorschrift, naast de duidelijke instellingen en ordonnanties van het heilig Evangelie, waarnaar uw doorluchtigste Hoogheid als een voorganger van het volk Gods hierin ook alleen heeft te werk te gaan.

Des Heeren Woord, indien het door uw doorluchtigste Hoogheid steeds vlijtig onderzocht wordt, gelijk dat een van der regenten bijzonderste plichten is, zal u niet alleen overvloedig aanwijzen welke kwaden en verdorvenheden, lasteringen en ergernissen en schandelijke gebreken en verzuimen er geheel menigvuldig in land en kerk gevonden worden, maar ook op hoedanige wijze en door welke wegen en middelen die met kracht dienen geweerd en met de zegen des Heeren allengskens hersteld en verholpen te worden. Om deze reden en opdat de regenten een des te grondiger kennis en ervaring zouden bekomen in de wet des Heeren en zij aldus hun eigen gedrag te beter konden reguleren en daarnaar richten, zo had God onder het Oude Testament wel nadrukkelijk geboden dat de koningen van Zijn volk niet maar slechts Zijn heilige wet zouden doorlezen, maar zelfs dat zij de tijd moesten nemen - met terzijdestelling van alle onnodige vermaken en minder gewichtige bezigheden - om met hun eigen hand een ordelijk afschrift van die wet te schrijven: *Voorts zal het geschieden, als hij op den stoel zijns koninkrijks zal zitten, zo zal hij zich een dubbel van deze wet afschrijven in een boek, uit hetgeen dat voor het aangezicht der Levitische priesters is. En het zal bij hem zijn en hij zal daarin lezen al de dagen zijns levens, opdat hij den HEERE zijn God lere vrezet, om te bewaren al de woorden dezer wet en deze inzettingen, om die te doen* (Deut. 17:18, 19).

Des Heeren Woord en Wet vormen het enige voorschrift en richtsnoer naar hetwelk door Godzalige overheden en regenten een werk van reformatie in een land of kerk dient ingericht te worden.

Aan de stadhouder opgedragen

Wat kon er mij dan in de weg zijn, doorluchtigste vorst en heer, dat ik dit tegenwoordige werk [namelijk de *Zakelijke en praktikale verklaring van de Twaalf Kleine Profeten*; red.] niet met een eerbiedige en onderdanige vrijmoedigheid aan de voeten van uw doorluchtigste Hoogheid zou neerleggen en het aan u presenteren als een zeer dienstig hulpmiddel tot verdere bevordering en opbouw van uw kennis in de heilige wet des Heeren?

Het is eerder opgesteld en in zijn eigen taal uitgegeven door een zeer geleerd en Godzalig dienaar van het heilig Evangelie in Schotland, die op een uitnemende wijze geoefend was in het Goddelijke Woord en in de wegen en handelingen des Heeren. Gelijk hij dan ook een voorname leiding gehad heeft in de zaken van de Schotse Kerk in die zo zeer gevaarlijke en beroerde tijden van de regering van koning Karel II. Hij wordt voor de geleerdste gehouden onder de presbyterianen, naar het getuigenis van bisschop Burnet in zijn *Geschiedenis van Engeland* (dl. 2, p. 330).

Anglicaans bischop, theoloog en historicus Gilbert Burnet (1643-1715). Volgens hem was ds. Hutcheson de geleerdste onder de presbyterianen.

Uw doorluchtigste Hoogheid zal hier een beknopte en zakelijke verklaring voorkomen van een voornaam gedeelte van de Heilige Schrift, behelzende hetgeen de twaalf kleine profeten geprofeteerd hebben met betrekking tot de staat van Israël en Juda, Gods oude volk. Welke een zodanige nauwkeurige overeenkomst en gelijkheid heeft met de tegenwoordige diep vervallen staat van Nederlands volk als immer bestaan kon met de verscheidenheid van personen, zaken, tijden, plaatsen en omstandigheden. Doch inzonderheid zal uw doorluchtigste Hoogheid hier ontmoeten een zodanige schat van heilige leringen en gebruiken, uit de verhandelde materie getrokken en met zoveel wijsheid uitgewerkt, dat deze uw hoogvorstelijke verstand onder de zalige invloed van de Geest des hemels zullen kunnen opleiden tot een grondiger en uitgebreider wetenschap van Gods aanbiddelijke wegen met Zijn kerk in alle tijden, met vromen en goddelozen, met overheden en onderdanen, met kerkelijken en wereldlijken. En hoe de Allerhoogste in Zijn Koninkrijk heerst en regeert, hoe

Hij volken en landen zegent en straft, beschermt en verlaat, verlost en verderft. En duizend andere zaken die een Christelijke oppervorst noodzakelijk dient te weten als hij met voorspoed naar de wil van God over anderen zal regeren.

Ten besluite

Indien het niet alreeds anders bij de Heere der heerschen besloten is en onze zonden niet nog veel zwaardere kastijdingen over ons zullen brengen, zo is mijn nederige smeking tot God, de Allerhoogste, dat uw doorluchtigste Hoogheid door Zijn wijze en vaderlijke besturing deze landen haast in zodanige gesteldheid zal mogen gebracht zien dat voor u genoeg gelegenheid zal zijn om dagelijks in uw stille en afgezonderde eenzaamheid dit recht vorstelijke boek alzo aandachtig door te lezen dat uw hart door de krachtadige genade van de Heilige Geest daaruit een dierbare schat mocht vergaderen beide van hemelse kennis en van heilige troost en Godzaligheid, in de Heere Jezus Christus. Dit is het ootmoedig en oprecht verlangen van hem die het zijn grote geluk en voorrecht zal achten in een gedurige voorbedding bij de Heere te mogen staan voor de dierbare persoon en hoge staatsregering van uw doorluchtigste Hoogheid, voor uw allerwaardigste koninklijke gemalin, voor uw zeer beminnelijke prinselijke spruit en voor een verder hoogvorstelijk nakomelingschap, indien de grote hemelse Vader dat hierna uit uw lendenen mocht believen te verwekken tot een gezegend steunsel voor land en kerk in latere eeuwen. Ik ben geheel met het diepste respect dat een onwaardige dienaar van het heilig Evangelie betaamt, doorluchtigste vorst en hooggeboren vorst en heer,

Uw doorluchtigste Hoogheids geheel getrouwe en onderdanigste dienaar in Jezus Christus,

Theodorus van der Groe

ZAKAGENDA 2012 UITVERKOCHT!

Medio oktober hebben alle abonnees een gratis exemplaar van onze zakagenda voor 2012 ontvangen. De reacties hierop waren zonder meer positief. Kennelijk is er onder de abonnees opnieuw veel waardering voor deze uitgave. Dit was ook in de verkoop van extra exemplaren te merken. Reeds in november was de voorraad van de agenda's geslonken tot nul! Zij die nu nog een agenda willen bestellen, moeten we dan ook tot onze spijt teleurstellen. Ze zijn op!

Inmiddels hebben ook al heel wat abonnees via de bijgesloten acceptgiro een gift voor het werk van de Landelijke Stichting overgemaakt. Het bestuur wil eenieder die reeds een gift heeft overgemaakt, hiervoor hartelijk bedanken. Wees ervan overtuigd dat het bestuur dit zeer gewaardeerd heeft.

Voor hen die nog geen gift hebben overgemaakt, maar dit wel van plan zijn, drukken we hier het gironummer nogmaals af, voor het geval dat u de acceptgiro kwijt mocht zijn. Giften kunnen overgemaakt worden op gironummer 39.27.669 ten name van: **Land. Sticht. ter. bevord. v.d. S.G.B. te Gouda** onder vermelding van: **Gift n.a.v. zakagenda 2012**. Bij voorbaat hartelijk dank!

Het bestuur